

1.1 ที่มาของปัญหา

ในการสำรวจเกี่ยวกับประชากร (population) เพื่อต้องการทราบลักษณะและภาวะต่าง ๆ ของประชากรนั้น ถ้าหากประชากรมีขนาดเล็กก็สามารถทราบลักษณะและภาวะต่าง ๆ ได้โดยตรงจากประชากรทั้งหมด แต่ในกรณีที่ประชากรมีขนาดใหญ่มากก็เป็นการยากที่จะทราบลักษณะของประชากรนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทั้งหมดหรือลักษณะโดยเฉลี่ย ทั้งนี้เนื่องจากจะต้องใช้เงินใช้เวลา และกำลังคนเป็นจำนวนมาก การสำรวจจากตัวอย่างเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถประมาณลักษณะเกี่ยวกับประชากรได้อย่างรวดเร็วและประหยัด ทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจสร้างตัวอย่างหลัก ซึ่งเป็นตัวอย่างขนาดใหญ่ประกอบไปด้วยหน่วยตัวอย่างจำนวนมากที่กระจายกันอยู่บริเวณต่าง ๆ ที่อาจแบ่งแยกเขตได้อย่างเหมาะสมและสามารถลุ่มตัวอย่างย่อยออกมาจากตัวอย่างหลักได้ และกรณีที่ไมต้องการจะใช้ตัวอย่างหลักทั้งหมดเนื่องจากมีงบประมาณหรือเวลาจำกัด อาจเลือกใช้ตัวอย่างย่อยก็ได้ซึ่งเป็นการสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และง่ายต่อการนำไปใช้ในการสำรวจ โดยผู้สำรวจไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการจัดเตรียมหรือจัดหาตัวอย่างดังกล่าว

ดังนั้น การวิจัยเรื่องการสร้างและวิเคราะห์ตัวอย่างหลักของครัวเรือนเพื่อการสำรวจในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะการสำรวจด้านเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาและนำไปใช้ในการสำรวจเป็นอย่างมาก

1.2 วัตถุประสงค์ YOMRวิจัย

1. เพื่อสร้างตัวอย่างหลักของครัวเรือนที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ไว้ใช้ในการสำรวจด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. วิเคราะห์ตัวอย่างหลักที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนของตัวอย่างหลัก และจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ตลอดจนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน

3. เพื่อเลือกตัวอย่างย่อยขนาด 5% 10% 15% 20% 25% และ 50% ตามลำดับ สำหรับไว้ใช้ในการศึกษาที่ต้องการจำนวนครัวเรือนตัวอย่างขนาดต่าง ๆ ที่น้อยกว่า 6,765 ครัวเรือน เนื่องจากมีงบประมาณและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำกัด

4. วิเคราะห์ตัวอย่างย่อยเกี่ยวกับ จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน สมบัติหรือความแปรผันและอัตราส่วนความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์

5. เก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญในระดับครัวเรือน ของครัวเรือนตัวอย่างหลักไว้ใช้ประโยชน์ในการแบ่งชั้นภูมิของการสุ่มตัวอย่างอย่างมีชั้นภูมิจากตัวอย่างหลัก เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เป็นต้น

6. วิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของตัวอย่างหลักที่สร้างขึ้น และตัวอย่างย่อยขนาดต่าง ๆ โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

6.1 เปรียบเทียบจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่างครัวเรือนของตัวอย่างหลักที่สร้างขึ้น และตัวอย่างย่อยขนาดต่าง ๆ กับครัวเรือนเดียวกันที่ได้จากงานสำมะโนประชากรและเคหะ ปี พ.ศ. 2523

6.2 เปรียบเทียบจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่างครัวเรือนตัวอย่างหลักที่สร้างขึ้นและตัวอย่างย่อยขนาดต่าง ๆ กับครัวเรือนเดียวกันที่ได้จากงานทะเบียนราษฎร ปี พ.ศ. 2524

7. เพื่อประมาณจำนวนประชากรของกรุงเทพมหานคร จากตัวอย่างหลักที่สร้างขึ้น

1.3 แนวเหตุผลทฤษฎีที่สำคัญหรือสัมมติฐาน

ตัวอย่างหลักที่สร้างขึ้น จะทำให้การเลือกตัวอย่างครัวเรือนเพื่อการสำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร ทำได้สะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย และตัวอย่างหลักนี้จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ตลอดจนให้ค่าประมาณที่แม่นยำและเชื่อถือได้พอสมควร

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เพื่อให้นักวิจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปสามารถนำตัวอย่างที่สร้างขึ้นมานี้ ไปใช้ประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สนใจศึกษาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และมีความเชื่อถือได้พอสมควร นอกจากนี้อาจใช้ตัวอย่างย่อแทนตัวอย่างหลักในกรณีที่มีผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีงบประมาณและเวลาจำกัด

1.5 นิยามของเทอมต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

1. ครัวเรือน หมายถึง บุคคลคนเดียว หรือ หลายคน ซึ่งอยู่อาศัยเป็นประจำในบ้าน หรือสถานที่อยู่เดียวกันและร่วมกันในการจัดหาอาหารหรือสิ่งอุปโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพของบุคคลเหล่านั้น บุคคลที่อยู่รวมกันในครัว เรือนอาจจะเป็นญาติหรือไม่ก็ได้ ในสถานที่อยู่อาศัยแห่งหนึ่ง ๆ หรือในบ้านเลขที่หนึ่ง ๆ อาจประกอบด้วยครัว เรือนเดี่ยวหรือหลายครัวเรือนก็ได้ หรือสมาชิกครัวเรือนหนึ่งอาจอาศัยในบ้านหลายหลังหรือหลายห้องก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณรั้วเดียวกัน

ครัวเรือนอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ครัวเรือนส่วนบุคคล ครัวเรือนพิเศษ และครัวเรือนสถาบัน

2. ครัวเรือนส่วนบุคคล หมายถึง ครัวเรือนที่มีบุคคลคนเดียวหรือหลายคนอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน บ้านที่อยู่อาศัยอาจเป็นบ้านชนิดใดก็ได้ เช่น เรือนไม้ ตึกแถว ห้องแถว เรือ แพ หรือบ้านพักในบริเวณโรงงาน ห้องหรือที่อาศัยซึ่งแยกเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครอบครัวในโรงงาน อุตสาหกรรม โรงพยาบาล เป็นต้น

3. ครัวเรือนพิเศษ หมายถึง ครัวเรือนซึ่งบุคคลหลายคนอยู่รวมกันในสถานที่อยู่แห่งหนึ่ง เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ได้แก่

ก. ครัวเรือนซึ่งบุคคลกินอยู่รวมกันมีจำนวนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป โดยบุคคลเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์ทางญาติ หรือมีความสัมพันธ์ทางญาติไม่เกิน 3 คน และบุคคลเหล่านั้นต่างก็ออกค่าใช้จ่ายตามที่ตกลงกัน

ข. ครัวเรือนพิเศษประเภทคนงาน ได้แก่ ครัวเรือนของคนทำงานตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ที่อยู่อาศัยเป็นประจำในบริเวณที่ทำงานหรือที่โรงเรียนจัดให้อยู่ และไม่ได้แยกอยู่เฉพาะตัวหรือเฉพาะครัวเรือน

ค. ครัว เรือนพิเศษประเภทหอพัก ได้แก่ หอพักซึ่งบุคคลทั่วไปเข้าอยู่ซึ่งไม่ใช่หอพักนักเรียนในโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย

4. ครัว เรือนสถาบัน หมายถึง ครัว เรือนซึ่งบุคคลหลายคนอยู่ร่วมกันโดยที่บุคคลเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์ฉันญาติหรือไม่ก็ตาม แต่จำเป็นต้องมาอยู่ร่วมกันโดยมีกฎข้อบังคับ ได้แก่ นักโทษในเรือนจำ ผู้อยู่ในสถานสงเคราะห์ สังกัด สามเณร ซี ลูกศิษย์วัด ซึ่งอาศัยอยู่ในวัด ผู้ล่าสัตว์ในโรงเจ คนไข้ที่รักษาตัวในโรงพยาบาล นักเรียนประจำในโรงเรียนกึ่งนอน หรือในหอพักนักเรียน นักเรียนพยาบาล ทหารหรือตำรวจที่อยู่ในค่ายหรือกรมกองทหารตำรวจ ยกเว้นตำรวจทหารที่มีสถานที่อยู่ต่างหากแยกเฉพาะให้นับเป็นครัว เรือนส่วนบุคคล ผู้ที่พักอยู่ประจำในโรงแรม เป็นต้น

5. หัวหน้าครัว เรือน หมายถึง ผู้ซึ่งสมาชิกในครัว เรือนยอมรับนับถือว่าเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในการปกครองดูแลสวัสดิภาพ และให้การอุปถัมภ์ในเชิงเศรษฐกิจของสมาชิกในครัว เรือน หัวหน้าครัว เรือนไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของบ้านหรือบิดามารดาของคนในครัว เรือน อาจเป็นผู้ใดผู้หนึ่งก็ได้ หลักในการวินิจฉัยกว้าง ๆ โดยทั่วไป มีดังนี้

ก. ในครัว เรือนซึ่งมีสามีและภรรยา สามีควรจะเป็นหัวหน้าครัว เรือน

ข. ครัว เรือนที่มีบิดามารดาอยู่ในวัยชรา และมอบให้บุตรดูแลสวัสดิภาพ บุตรควรจะเป็นหัวหน้าครัว เรือน

ค. พี่เป็นหัวหน้าครัว เรือน สำหรับครัว เรือนที่อยู่กันระหว่างพี่ ๆ น้อง ๆ

ง. ญาติผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าครัว เรือน สำหรับครัว เรือนที่อยู่กันระหว่างญาติ

จ. ในกรณีมีคนไม่เกิน 5 คน เข้าที่พักอาศัยอยู่ร่วมกัน หัวหน้าครัว เรือนคือบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งผู้อาศัยในครัว เรือนนั้นเลือกเป็นหัวหน้าครัว เรือน

6. สมาชิกในครัว เรือน หมายถึง

ก. ผู้ที่อาศัยเป็นประจำในครัว เรือน และอยู่ในวันสัมภาษณ์

ข. ผู้ที่อาศัยอยู่เป็นประจำในครัว เรือน แต่ในวันที่พนักงานไปสัมภาษณ์ได้ไปอยู่ที่อื่นชั่วคราว มีระยะเวลาน้อยกว่า 3 เดือน นับจากวันที่ลากไปจนถึงวันที่ไปทำการสัมภาษณ์

ค. ผู้ที่มาอาศัยอยู่ชั่วคราวในครัว เรือนเกินกว่า 3 เดือน นับจากวันที่เข้ามาอยู่จนถึงวันที่ไปทำการสัมภาษณ์

7. ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาที่ผู้สำเร็จขั้นสูงสุดที่ได้รับ เช่น ป.4 ป.7 ม.ค.3 ม.ค.5 ม.ค.6 ปกค.สูง ปวส. ปริญญาตรี เป็นต้น

8. งาน หมายถึง งานที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

ก. งานที่ทำแล้วได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินสดหรือสิ่งของ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ฯลฯ ซึ่งค่าตอบแทนนั้นอาจจ่ายเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายชิ้นก็ได้

ข. งานที่ทำแล้วได้ผลกำไร หรือมีหวังที่จะได้รับผลกำไรหรือส่วนแบ่งเป็นการตอบแทน เช่น การค้าขาย การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ค. งานที่ทำให้กับธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กันทางญาติ และไม่ได้รับค่าจ้าง หรือผลกำไรตอบแทนอย่างใด โดยที่สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจมีสถานภาพทำงานเป็นประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือนายจ้าง

อนึ่ง ผู้ที่มีรายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยธนาคารหรือพันธบัตร เงินปันผลจากบริษัท ค่าเช่าสินทรัพย์ เงินบำนาญ โดยไม่ได้ดำเนินการอย่างใดกับการได้รายได้นั้นมาและไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น ถือว่าไม่มีงานทำ

9. ผู้มีงานทำ ได้แก่ ผู้มีอายุ 11 ปีขึ้นไป ที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. ในสัปดาห์แห่งการสำรวจได้ทำงานที่มีรายได้ประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง ผลกำไรหรือส่วนแบ่งซึ่งอาจเป็นเงินหรือสิ่งของ

ข. ผู้ซึ่งไม่ได้ทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจ แต่เป็นผู้ซึ่งมีงานประจำและยังอยู่ในหน้าที่การงาน ไม่ว่าผู้นั้นจะได้รับรายได้จากการไม่ได้ทำงานหรือไม่ บุคคลประเภทนี้ได้แก่ ผู้มีงานประจำ แต่ในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจได้หยุดงานชั่วคราวเนื่องจากเจ็บป่วย หยุดพักร้อน สถานที่ทำงานปิด หรือหยุดงานด้วยเหตุอื่น ๆ เป็นการชั่วคราว ในกรณีที่เป็นผู้ซึ่งไม่ได้ทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจเนื่องจากสถานที่ทำงานปิดนั้น จะต้องมีการกำหนดว่าภายใน 30 วัน นับจากวันที่ปิดสถานที่ทำงาน จะได้กลับไปทำงานสถานที่ทำงานนั้นอีก

ผู้ที่ไม่ได้ทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจและไม่ได้ทำงานทำเพราะรอการบรรจุ หรือรอรายงานตัว เข้าทำงาน หรือรอกลับเข้าทำงานตามเดิมภายใน 30 วัน นับจากวันสัมภาษณ์เป็นต้นไป

ค. เป็นผู้ทำงานในลักษณะช่วยธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน โดยไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง หรือสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น

10. ผู้ที่ไม่ได้ทำงาน ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 7 ปีขึ้นไป ในระหว่างสัปดาห์ที่แล้วไม่ได้ทำงาน ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังนี้

ก. กำลังหางานทำ หมายถึง บุคคลหนึ่งได้ออกจากบ้านไปติดต่อสถานที่ต่าง ๆ เพื่อหารือ หรือสมัครเข้าทำงาน รวมทั้งการไปบ้านญาติพี่น้อง หรือบ้านของเพื่อนฝูงเพื่อไปติดต่อหางานทำ หรือสมัครเข้าทำงานด้วยและให้รวมถึงการหางานทำโดยการหาจากประกาศบนหน้าหนังสือพิมพ์ การเขียนใบสมัครเข้าทำงานทางไปรษณีย์ โดยที่ตนเองไม่ได้ออกหางานทำ การติดต่อเพื่อแสวงหาจากเพื่อนฝูง ผู้มาเยี่ยมเยียนในบ้านและการติดต่อด้วยวิธีการอย่างอื่น

อนึ่ง ผู้ไม่ทำงานและไม่หางานทำ เพราะอยู่ในระหว่างเจ็บป่วยและละหางานทำหากไม่เจ็บป่วยด้วย

ข. คิดว่าหางานทำไม่ได้ หมายถึง ตามความคิดเห็นของบุคคลที่คิดว่าหางานทำไม่ได้ ทั้งนี้จะด้วยเหตุผลใด ๆ ของบุคคลนั้นก็ได้ เช่น บุคคลที่คิดว่าตนเองมีความรู้น้อยจึงหางานทำไม่ได้ หรือละแวกใกล้เคียงไม่มีงานให้ทำ จึงคิดว่าหางานทำไม่ได้ เป็นต้น

ค. ทำงานบ้าน หมายถึง ผู้ที่เป็นแม่บ้าน และผู้ที่ทำงานบ้านให้แก่สมาชิกในครัวเรือน

ง. เรียบหนังสือ หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนเพียงอย่างเดียว

จ. อื่น ๆ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำงานนอกจากสาเหตุที่กล่าวมาแล้ว 4 ข้อ เช่น

(ก) ผู้ที่ป่วยหรือไม่สามารถทำงานได้

(ข) ผู้ที่มีร่างกายหรือจิตใจทุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ไม่สามารถ

ทำงานได้

(ค) ผู้ที่ไม่สมัครใจทำงานด้วยเหตุใดก็ตาม

(ง) ผู้ที่ทำงานโดยไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือ

สิ่งตอบแทนอย่างอื่น ให้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกในครัวเรือนซึ่งเป็นลูกจ้างของคนอื่น

(2) ผู้มีความสัมพันธ์กันทางญาติ แต่ไม่ได้เป็นสมาชิกในครัวเรือน

(๓) ผู้ที่ทำงานโดยไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือ

สิ่งตอบแทนอย่างอื่นให้แก่องค์กร หรือสถาบันการกุศลต่าง ๆ

11. อาชีพ หมายถึง งานที่ผู้นั้นทำอยู่ เช่น ทันแพทย์ นักเคมีทางชีววิทยา
ทำนาข้าว ทำสวนผัก ช่างคุมเตาเผาอิฐ และกระเบื้อง เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย